

Duje Jelovina

Dr LOVRE KATIĆ

*Vjekoslav Parać:
Lovre Katić, ulje*

Dana 27. kolovoza godine 1986. navršilo se 25 godina od smrti našeg istaknutog i veoma cijenjenog istraživača hrvatske prošlosti dr Lovre Katića. Rodio se u Solinu god. 1887. Klasičnu gimnaziju završio u Splitu, a po želji roditelja teologiju u Zadru. No to ga zvanje nije smetalo da se cijeli svoj život, upravo zanesenjačkom strašću, bavi proučavanjem i istraživanjem prošlosti hrvatskog naroda. Okružen ruševinama antičke Salone i bogatim ostacima starohrvatske spomeničke baštine, još kao dijete

upijao je prve dojmove i stjecao prve afinitete svoga budućega poziva. Pored njegove prirodne nadarenosti i rodnog zavičaja, velikog utjecaja na znanstveno opredjeljenje mladog Katića nedvojbeno je imao i senzacionalni nalaz epitafa kraljice Jelene, što ga je don Frane Bulić, njegov rođak, otkrio nedaleko od njegove kuće, među temeljnim ostacima starohrvatske crkve sv. Stjepana, na Otoku u Solinu. Na zanesenjački duh Katića vidljivo su utjecali česti kontakti i živa riječ dr Luke Jelića, koji mu je predavao crkvenu povijest na teologiji u Zadru, a koji je upravo u to vrijeme obavljao arheološka istraživanja u Ninu i Biogradu, te svojim studentima o njima često sa žarom pričao, što je kod Katića rasplamsavalo još veću ljubav i interes za pronalascima bilo kakvih tragova iz naše prošlosti.

Nakon završetka teologije Katić postaje župnik u Čaporicama kod Trilja. Raspolažući dovoljnim slobodnim vremenom, a nošen neobuzdanom željom za što većim stjecanjem znanja, upisao se na redovni studij povijesti i hrvatskog jezika na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Godine 1923. imenovan je profesorom na gimnaziji u Sinju. Nakon 3 godine boravka u Sinju premješten je u realnu gimnaziju u Knin, gdje mu se pružila idealna prilika da se izravno uključi u istraživački rad na hrvatskoj prošlosti, jer je tamo bio Muzej hrvatskih starina s bogatim fundusom arheološkog materijala iz tog vremena, koji je s velikim elanom priklupljalo Hrvatsko starinsko društvo s Lujom Marunom na čelu. Neko vrijeme, dok je bio dodijeljen radu u Muzeju, vršio je i dužnost tajnika Društva. Godine 1929. Katić je premješten na realnu gimnaziju u Split, a nedugo zatim preuzima dužnost direktora biskupske gimnazije, a potom postaje rektorom Visoke pedagoške škole u Zagrebu. Nakon oslobođenja vraća se u svoj rodni Solin, gdje privremeno preuzima ravnateljstvo nad Muzejom hrvatskih arheoloških spomenika, koji je tada bio prenijet iz Sinja u Klis. Konačno god. 1947. kao znanstveni suradnik, bio je namješten u Arheološkom muzeju u Splitu na dužnosti konzervatora solinskih iskopina. Na toj dužnosti je ostao do 1959, kada se povukao u mirovinu.

Silnom stvaralačkom energijom Lovre Katić se ne zadržava na usko specifičnim okvirima pojedinih povijesno-znanstvenih problema, nego se širinom znanja upušta u mnogo šira područja vezana uz narodnu prošlost. Pisac je mnogih analitičkih i sintetičkih radova i rasprava. Nije moguće na ovome mjestu šire prikazati svu njegovu publicističku i drugu djelatnost, pa ćemo zato pukim nabranjem samo spomenuti neke od radova koje smatramo najvažnijim.

Najvažnije rezultate ipak je postigao u rješavanju historijsko-arheološke topografije Solina i šire okolice, zapravo područja od Trogira do Žrnovnice, tzv. stare Podmorske župe koja se širila u podnožju Kozjaka i Mosora. Značajniji radovi iz toga područja su: »Ubikacija crkava sv. Mojsija i sv. Stjepana u Solinu«, »Marginalija za topografiju storohrvatskog Solina«, »Još o darovnicama Zvonimira i Stjepana II koludricama sv. Benedikta«, »Ban Emerik Lacković otimlje dobra kninske biskupije«, »Starohrvatska župa Smina«, »Gdje se nalazi krunidbena bazilika Zvonimira«, »Topografske bilješke solinskog polja«, »Reambulacija dobara splitskog nadbiskupa 1397. godine«, »Granice između Klisa i Splita kroz vjekove«, »Sredovječno selo Prosik kod Solina« itd. Osim čistih topografsko-povijesnih pitanja usput je riješio i mnoge druge povijesne nepoznanice

koje proizlaze iz navedene topografske analize, pa su tako nastali i radovi kao što su: »Solinski mlinovi u prošlosti«, »Naselje današnjeg Solina«, »Naseljenje starohrvatske Podmorske župe«.

Vrsno poznavanje pomoćnih historijskih znanosti omogućilo je Katiću da se s lakoćom upušta u analize i kritike dokumentarnih tekstova i da, s dosta akribije, pravi kritičke sinteze, kao što su: »Vjerodostojnost Tome Arcidakona i posljednji dani Solina«, »Četiri poljičke isprave iz XIV st. u splitskom kaptolskom arhivu«, »Fundacionalne i druge isprave«, »Imbrevijature splitskog notara de Salandis«, »Dvije važne poljičke isprave iz XV stoljeća«, »Novopronađeni rukopis poljičkog statuta«. Među ovim povijesnim studijama ističe se i njegova doktorska disertacija »Saksonac Gottschalk na dvoru kneza Trpimira«, kojom je osvijetlio pojedine povijesne nejasnoće u 9. stoljeću.

Lovre Katić nije samo bio kabinetski radnik, on je jednakom strašću pratio sve što se zbiva na polju novih otkrića na terenu, naročito pak kada su u pitanju starohrvatski pronalasci. Iako nije bio aktivni terenski operativac, često je obilazio arheološke položaje i pratio njihova istraživanja, pogotovo u bližoj i široj okolici Solina. Iz toga interesa nastali su radovi: »Starohrvatski natpis IX vijeka u Sućurcu kod Splita«, »Novi nalaz starokršćanskog pluteja u Solinu«, »Malo groblje na Grebenu kod Klisa«, »Hrvatski historijski spomenici oko Splita i Knina«, »Starohrvatska crkva sv. Petra na Čiovu«, »Zadužbina hrvatske kraljice Jelene na Otoku u Solinu«, pa nešto ranije vrlo iscrpan i vrijedan pregled dotadašnjih srednjovjekovnih arheoloških istraživanja na području Dalmacije »Razvitak hrvatske arheologije u Dalmaciji«. U podmaklim godinama osobno je obilazio i reambulirao široku okolicu imotskog područja i napisao radnju »Stećci u Imotskoj krajini«, u kojoj je iznio brojna zapažanja i podatke koji mogu biti od koristi za proučavanje kulturnih, socijalnih i drugih prilika hrvatskog naroda toga vremena. Ogleđao se Katić i kao terenski istraživač, pa je sam obavio iskopavanje manje starohrvatske nekropole, koju je otkrio na brežuljku kod crkvice sv. Nikole blizu Vukušića kuća u Solinu. Rezultate toga istraživanja objavio je u radnji »Groblja kod Sv. Nikole u Solinu«, koja je, kao i neke druge, na žalost, iz tiska izišla tek poslije njegove smrti.

Prožet velikom ljubavlju za spomeničku baštinu svoga rodnog zavičaja, kao plod njegova dugogodišnjeg akribičnog znanstvenog djelovanja, proistekao je sintetički rad »Solin od VII do XX stoljeća«. Napisao je i nekoliko vrlo popularnih edicija: »Stopama hrvatskih narodnih vladara«, »Vođa po starohrvatskom Solinu«, pisane pristupačnim literarnim stilom (koju je darovitost nosio još iz djetinjstva) s namjerom da spomenička kulturna baština bude što razumljivija i pristupačnija široj publici. Osim što se Katić pokazao kao vrstan znanstvenik na polju povijesti i arheološke topografije, otkrivši tako brojne lokalitete i otklonivši mnoga sporna pitanja naše starije prošlosti, kao izvrstan znalac latinskog jezika, bavio se i interpretacijom srednjovjekovnih natpisa. Njegovo čitanje nadgrobno natpisa na sarkofagu kraljice Jelene još uvijek je najbolje od svih dosadašnjih interpretacija.

Pridodamo li svemu ovome što smo u ovome kratkom prikazu samo šturo spomenuli, još i njegova brojna prigodna predavanja i druge radove

na populariziranju hrvatske prošlosti, možemo biti potpuno uvjereni da je Lovre svoj dug prema našoj povijesnoj znanosti i kulturi u potpunosti ispunio.

Tko god je poznao dr Lovru Katića nikada neće moći zaboraviti svu onu blagost i vedrinu koja je iz njega zračila. Isticao se liberalnošću i širokom pristupačnošću, uvijek je bio spreman za šalu, ali isto tako i za ozbiljnu znanstvenu raspravu, pogotovu kada su se one ticale pitanja starije hrvatske prošlosti. Bio je jedan od rijetkih koji je u svako doba bio spreman da svojim savjetima pomogne mlađim stručnjacima koji se tek upućuju u rad. Lovre je bio, izvan svake dvojbe, ličnost široke kulture, svestranih vidika i znanstveni analitičar. Njegovom smrću ostali smo siromašniji za jednog dobrog i plemenitog čovjeka, a povijesna znanost za jednog darovitog i strastvenog istraživača. Neka nam, i nakon 25 godina od njegove smrti, i dalje bude utjeha da su ostala njegova djela, kao trajna vrijednost i dobra, našoj znanosti i kulturi.

Petar Mitrović: Galijoti